ఓమ్.

జ్ఞానవాసిష్టోపన్యాస సంగ్రహము

వైరాగ్యప్రకరణానుబంధము

(పదునాలుగవ సంచిక PART II)

&

(పదునైదవ సంచిక PART I)

ఇది,

శ్రీమాన్, బ్రహ్మశ్రీ బెంగుళూరు

పండిత శ్రీనివాస భాగవత స్వాములవారిచే

నుపన్యసింపబడి

శ్రీయుత సి. యస్. రావుగారిచే వ్రాయబడి

మద్రాస్

శ్రీలక్ష్మీ నృసింహ విలాస ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపంబడియె.

20-10-14.

COPIES AVAILABLE AT Y. GOVINDARAJULU CHETTY:
NO, 19, STROTTEN MOOTHIA MUDALY STREET; MADRAS.

(పదునాలుగవ సంచికానుబంధము.)

జర.— (అనగా ముదిమి, వార్ధక్యము) అనుదానినిగూర్చి రామచంద్రుడిట్లు చెప్పుచున్నాడు,

శ్లో॥ అపర్యాప్తంహిబాలత్వం బలాత్పిబతియావ్వనం।
యవ్వనంచ జరాపశ్చాత్పశ్యకర్ర శతాంమిథః ॥

బాల్యము సంపూర్ణముకాకమునుపే యావ్వనము దానినిపట్టి పీల్చుచున్నది. యావ్వనము సంపూర్ణము కాకమునుపే ముదిమి దీనినిపట్టి పీల్చుచున్నది. ఈముదిమియందును సుఖములేదు. సీత రావణునిజూచి, వానికి పౌర్ణమియనియును, రామచంద్రునికి ప్రథమ ద్వితియ్యలనియును జెప్పెను. వాడందుకుసంతసించెను. పౌర్ణమి యనగా, వృద్ధికివచ్చియున్న రావణుడు క్షీణించబోవుచున్నాడనియును, ప్రథమద్వితియ్యలోనున్న రామచంద్రుడు అభివృద్ధిజెంది ప్రకాశించబోవుచున్నాడనియును తాత్పర్యము.

శ్లో॥ అనాయాసకదర్థిన్యా గృహీతే జరయాజనే ।
పలాయ్యగచ్ఛతిప్రజ్ఞాస పత్న్యేవాహతాంగనా॥

ముదిమి యందు నవద్వారములనుమూసికొని అవయవములన్నియును వదలిపోయి అనాయాసజాడ్యబాధలవలన, రెండవభార్యపై వ్యామోహమున మొదటిభార్యపై యాసవదలిపోవునట్లు, మనుజులకు బుద్ధిలేకపోవును. పూర్వపుగుణములన్నియును మారిపోవునని యర్థము.

శ్లో॥ దాసాఃపుత్రాఃస్త్రియశ్చైవ బాంధవాస్సుహృదస్తథా ।
హసంత్యున్మత్తకమివనరం వార్ధకకంపితం ॥

భార్య, బిడ్డలు, భృత్యులు, బంధువులు, మిత్రులు, అందరును ముసలితనముచే శరీరబిగివిదలి వడకుచున్నవానిని పిచ్చివానివలె చూచి అలక్ష్యముసుపరిహాసమును చేయుదురు.

శ్లో॥ దుష్ప్రేక్ష్యం జరఠందీనం హీనంగుణపరాక్రమైః ।
గృధ్రోవృక్షమివాదీర్ఘం గర్ధోహ్యభ్యేతివార్ధకం ॥

ముసలితనమునందు కన్నులుగానక, ధైర్యము,బలము,మంచిగుణములు లేకయుండినను చెట్టుతొర్రలో గ్రద్దయుండునట్లు ఆశమాత్రము ఆవేశించియుండును. 'xxxసర్వాపదామేకసఖీ, వార్ధకేవర్ధతేస్పృహా' అన్నయూ పదలకును మూలమైన యీఆశ ముసలితనమునందు పెరుగుచుండును.

శ్లో॥ కర్తవ్యం కింమయాకష్టం పరత్రేత్యతిదారుణం ।
అప్రతీకారయోగ్యంహి వార్ధకేవర్ధతేభయం ॥

మరణము సమిపించినది. మరలజననకష్టములు రాబోవుచున్నవి, అనికష్టములు రాకుండ చేసికొనుటకు యేమియునుదోచక యేమిచేయుటకును శక్తిలేక ముసలితనమునందు భయముకలుగుచున్నది.

ఇందువలననే 'జాతస్యహిధ్రువోమృత్యుః' అను గీతావచనమును జ్ఞాపకమునందుంచుకొని ఆత్మజ్ఞానముకొరకు బాల్యమునుంచి సాధకముచేయుచుండవలయునని తెలియుటకు ముకుందమాలలో 'శ్లో॥ కృష్ణత్వదీయ పదపఙ్కజపంజరాన్తః । మద్యైవమేవిశతు మానసరాజహంసః । ప్రాణప్రయాణసమయే కఫవాతపిత్తైః కంఠావరోధనవిధౌ స్మరణంకుతస్తే॥' ప్రాణము శరీరమును వదలిపోవునప్పుడు కఫవాతపిత్తములు కంఠమునడ్డగించుకొనగా, నీనామస్మరణచేయలేనుగాన యిప్పుడే చేయునట్లనుగ్రహింపుము, కృష్ణా! యని కులశేఖరాళ్వార్లు ప్రార్థించిరి. ఈప్రకారమే పెరియాళ్వార్లుగూడ చెప్పియున్నారు.—

పాశురం॥ వాయొరుపక్కంవాంగి వలిప్పవార్ నీరుమిఴ్ కణ్ణాళ్ మిఴ్ప్పు । తాయొరుపక్కం తన్దై యొరుపక్కం తారమొరుపక్కమలత్త తీయొరు పక్కంశేర్వదఱ్ మున్నం శెంగణ్మాలొడు శిక్కెనచ్చుత్తర్ । మాయ్వారుపక్కం నిఱ్కవల్లార్ కరవదండత్తిలుయ్యాలుమామే॥ అనగా, నోరువక్రమై, నాలుకతడబడుచుండగా, కండ్లనీరుగారుచు గ్రుడ్లు వికరించుచుండగా, తల్లి, తండ్రి భార్య, చుట్టుకొని యేడ్చుచుండగా, నిప్పు యొకప్రక్కన చేర్చకముందే, భగవంతుని స్మరించవలయునని తా॥

శ్లో॥ కాలేన్తిమే శివదయే మమతే ప్రసాదాత్ యేతావదేవహృదయే
దృఢమావిరస్తు ఉద్వక్షరం। శివశివేతితవాస్పదీయా మోక్షప్రదం
భువనమంగళనామధేయం॥ యనునట్లు ఇహపర సుఖానందముల నిచ్చునట్టి మంగళకరమైన భగవన్నామముగు 'శివ' అను రెండక్షరములనైనను అంత్యకాలమునందు స్మరించగలుగునట్లు అనుగ్రహించవలయునని ప్రార్థించిరి. అన్నియాశలనువదలి వైరాగ్యముతో రామాయని వాకపర్యాయము స్మరించిన అనేకపాపములు హరించిపోవుననియును పెద్దలు చెప్పియున్నారు. బాల్యమునుండి అభ్యాసముచేసిననే అంత్యకాలమున అట్టిస్మరణవచ్చును. లేకున్న రానేరదు. అంత్యకాలమునయెగమనము కలు

గునో ఆ ప్రకారమే మరల జన్మముకలుగును. అట్టి ప్రారబ్ధము భరతునికి గూడ తప్పలేదు. గానఅవసానకాలమునందు వేరుఆశయేమియును మనస్సునను ంచక భగవన్నామస్మరణచేయవలయును. అందుకై బాల్యమునుండి అభ్యాసముచేయుచుండవలయును. వార్ధకదశలో భోగములయందు ఆశ పొడముచుండును. అనుభవించుటకు శక్తిలేక హృదయమును దహించుచుండును. శ్లో॥ పరిపక్వమివాలోక్య జరాఘోర విధూసరం ।

శిరః కూశ్మాండకం భుంక్తే పుంసాంకాలః కిలేశ్వరః ॥

ముసలితనమను బూడిదెపూతగల సిరస్సును పక్వమైన గుమ్మడిపండని యముడు ఆహారముచేయుచున్నాడు. ఇదిగాక మరణమను రాజువచ్చుటకు ముందు ముదిమి అను వింజామర బిరుదుతో రోగములు మనోవ్యాధులను సేనబయలుదేరుచున్నవి. ముదిమియను సున్నమువలన తెలుపెక్కిన శరీరమను అంతఃపురమునందు, అశక్తి, ఆపద, పీడ, అను స్త్రీలు దాగియుందురు.

ఇట్టిముదిమిని (ముసలితనమును) పొంది జీవించుటవలన మిక్కిలి దుఃఖకరమున్న దారేషణపుత్రేషణ ద్రవ్యేషణములను వదలుట కష్టతరమున్ను అగుటవలన నేమియును ప్రయోజనములేదు అని రామచంద్రుడు జరాదుఃఖమును జెప్పెను. కాశీయాత్ర గంగాస్నానము మొదలైనవి జేసినను ప్రారబ్ధము వదలదు, బాల్యమునుండి ఆత్మార్థముగ పాటుపడి జ్ఞానమును సంపాదించుకొనిననే వార్ధక్యమునందు నిర్భయముగనుండవచ్చును. ప్రపంచత్యాగమును జేయువారే నిజమైన ఆనందమును అనుభవించుదురు. బైటబంధములుండిన లోపలియానందము నెట్లుజూడగలరు. అంతఃపురస్త్రీని అందరునుజూడజాలరు. యాస్త్రీలయొక్క బిడ్డలుమాత్రము చూడగలరు. అట్లే ప్రపంచత్యాగమును మనస్సా చేసినవారే ఆత్మానందమును అనుభవించగలరు. ఆయానందమును దెలిసికొనినవెనుక యీసంసారాదుల నేమాత్రమునుయిచ్ఛయింపరు. అట్టిస్థితికి వచ్చుటకు యిదివరకు చెప్పబడినవన్నియునుపడికట్లు. భయమునుకష్టమును ప్రారంభమునదోచును. ఎంతకష్టమైనను సత్యమునందునువైరాగ్యమందును అక్కరగలవారు యిదివరకుచెప్పినవాటిని చక్కగ గమనించికడతేరుదురు. ఇప్పుడు చెప్పినదంతయును చక్కగయోచించి సరియైనఅర్థముచేసికొనినట్లయినజాబునువ్రాసినవారి మనస్సునకు సహితము తృప్తికరమైయుండును.

It is difficult to find happiness in ones self and it is impossible to find it elsewhere (said a German Philosopher, Schopenhear) ఆనందమును తనలో తానుచూచుకొనుటయే కష్టమై యుండగా మరియొకచోటదానినికనుగొనుట అసాధ్యము) అని, స్కోపనీయరు అను నొక జర్మనీదేశపుపండితుడు జెప్పెను.) ఆనందము మనలోనే యున్నదిగాని, యొక్కడనో బయటవున్నదనుకొనడము మూఢత్వము. అది తెలసికొనుటకు పాటుపడవలయును. తెలిసికొనినవెనుక బంధకములేమియును వుండవు. కుక్కను ప్రేమతోపెంచి పైనెక్కించుకొని యలవాటుచేసినవాడు, కుక్కనీచమయినది గాన దానిని తాకిన స్నానముచేయవలయునని తెలిసికొనిన పిదప దానిని రావద్దనిన పైనబడి నాకుట వదలునా? అట్లె బహుకాలముగా పెరుగుచువచ్చిన సంసారవాసన సులభముగ వదలదు, గాన శ్రవణమననాదులను చేసిచేసియే వదలించుకొనవలయును. కొలిమి తిత్తిని వూదగా వూదగా నిప్పుమందును లేకున్న ఆరిపోవును. ఇట్లు నొక్కినొక్కిచెప్పిననే వైరాగ్యముకలిగి పచ్చికట్టె యెండి బాగుగమండునట్లు మనస్సున చక్కగనాటుకొని ఆనందముననుభవించుటకు ఆస్పదమగును. అందరును యొకవిధముగనే బయటికి కనుపడుదురు. వారి వారిమనోపాకము యెట్టిదో యెట్లుదెలియును. ఒకసాధువును, యొకతాగుబోతును, యొకదొంగయును చేరిపోవుచుండగా దారిలోయొకచెట్టుక్రింద కండ్లుమూసికొని కదలక గూర్చునియున్న యొకమహానుభావుని యామగ్గరిలోని సాధువుచూచి యతనొకసాధువనెను, తాగుబోతుచూచి, వాడు మిక్కిలి త్రాగి మత్తుడైయున్నాడనెను. దొంగచూచి వాడెక్కడనో దొంగలించి వచ్చి వేషమువేసికొని గూర్చున్నవాడనెను. అనగా, వారి వారి భావముననుసరించి బుద్ధిపరిణమించుచున్నదని తాత్పర్యము.

రామచంద్రునికి గురూపదేశము కాకపూర్వమే అంత వైరాగ్యముకుదిరినందున అంతలో అంతకష్టముతోచి విచారణచేసి యిన్నివిషయములును అనుభవసిద్ధముగ దెలిపెను. కాశీదేశమును పటములోచూచిన యేమియును ఆనందముకలుగదు. చూచివచ్చినవారు అందలివిశేషములను చెప్పిన కొంతఆనందము కలుగును. ప్రత్యక్షముగపోయిచూచిన యెంత ఆనందముకలుగునో చెప్పనక్కరలేదు. పెద్దలు చెప్పినవన్నియును సరియైనవని నమ్మి యోచించి[illegible]యిన, ముకుందమాలలో,

శ్లో॥ తృష్ణాతోయే మదనపవనోద్ధూతమోహోర్మిమాలే దారావర్తే తనయసహజగ్రాహసంఘాకులే చ। సంసారాఖ్యే మహతి జలధౌ మజ్జతాం నస్త్రిధామన్, పాదాంభోజే వరద భవతో భక్తినావం ప్రయచ్ఛ॥

ఓ స్వామీ, ఆశయను జలముగలదియును, మన్మథుడను గాలిచేత పొంగివచ్చు అలలుగలదియును, భార్యయను సుడిగలదియును, పుత్రులును తోబుట్టువులు నగు మొసళ్ల గుంపుచే కలకబారియున్న సంసారమను మహాసముద్రములో మునగిపడియున్నట్టి మాకు నీపాదభక్తియను నావను దయచేయవలయునని యని శ్రీకులశేఖరాళ్వార్లవలె ప్రార్థించక మానరు. అట్టిబుద్ధితో పాటుపడవలెను. శ్రవణముచేసి మననముచేయకుండిన ప్రయోజనములేదు. 'నాకపత్తిపోదల్లాం తాక పత్తదాగినల్లణవు కొడుత్తైనై చర్వమురవళీ॥' యను పాటలో శ్రీరామలింగస్వాములవారు చెప్పినట్లు 'నాయాకలినీయాకలివలెనెంచి నాకుమంచియాహారమునిచ్చి నాశరీరము కృశించక ప్రేమతో పెంచిన ఈశ్వరా, నామొరనాలకింపుమా' యని విలపించునంతటి వైరాగ్యముకలిగినవారికే యనుగ్రహముకలుగును. శ్రవణముచేసి మననముచేయుచువచ్చిన యొకానొకదినమున యోచన (పిడివాదము) కలుగును. పిడివాదమే వైరాగ్యము. స్త్రీపురుషులు పరస్పరవిషయసంబంధమైన ఆశలేకవుండడమే వైరాగ్యము. గోపాలకృష్ణుడును గోపికలను మెలగినవిషయములో యొకమహానుభావుడిట్లుచెప్పెను. *It is the love of the mistress towards the beloved minus carnality* అనగా, విషయేచ్ఛలేని ప్రియనాయక నాయకీభావము అని యర్థమగుచున్నది. జీవులు స్త్రీలనియును పరమాత్మ స్వామియనియును, జీవాత్మపరమాత్మతో చేరవలయునను భావముతోనే పరమభక్తురాలైన శ్రీయాండాళు స్వామిని గోరినదిగాని మరియొక స్త్రీపురుషసంబంధమైన ఆశతోగాదు.

మానాభిమానమును వదలినభక్తి పరమోత్కృష్టమైనది. మాలకులమునబుట్టి పరమభక్తుడై పరమపదమును బొందిన నందుడను మహానుభావునియాతని యజమానుడైన యొకబ్రాహ్మణుడు తనకుపదేశముచేయుమని యడుగగా నందుడు యిట్లు చెప్పెను.

కీర్తన - పున్నాగవరాళిరాగం - ఆదితాళం.

ప॥ అయ్యేమెత్తకడినం - ఉనకడిమై - అయ్యేమెత్తకడినం॥

అ॥ నయ్యాదమునివరుడు - ఉయ్యాదుకంఢుకొళ్లుం॥ అయ్యే॥

* * * *

వ॥ మానాభిమానంవిట్టు తానాగినింద్రవరుా
సేనాపదిపోల్ జ్ఞానపదియుండు
పారుమే- కట్టికారుమే ఉళ్ళేరుమే అఱహోమే।

* * *

(ఇందుకు తెలుగు.)

ప॥ అయ్యా బహుకరీనం - మీవాడనే - నయ్యాబహుకరీనం ॥
చయ్యావచిత్తుాం । చల్యా ముడిగిచూడు॥ మయ్యా ॥

* * *

మానాభిమానంమాని - తానై నిలచియు్న ।
సేనాధిపతివలె జ్ఞానపదవియుదె ।
చూడుమా-కడతేరుమా-లోనానందమా-వందంపాంసుమా॥ అయ్యా॥

* * *

అనగా, సంసారమందలి ఆశయును, తనశరీరమునందలి మానాభిమానమును వదలి యేకాంతముగనుండి విచారించుచుండిన ఆత్మజ్ఞానము కలుగునని తాత్పర్యము. గోపికలు భగవదనుగ్రహమునకు పాత్రులగుటకు మానాభిమానమును వదలియున్నారో లేదోయని పరిశోధించుటకే వారివస్త్రముల నపహరించి జలమునుండి వెలుపలికిరమ్మని భగవంతుడు చెప్పెను. రామచంద్రుడట్టి ఆశయును అభిమానమును వదలియున్నందుకు సూచకముగ యీప్రకారము యిదివరకు జర యను ముదిమియొక్క స్వభావమునుగూర్చి తనయభిప్రాయమును జెప్పెను.

ఓం.

శ్రీమతే, బ్రహ్మశ్రీ. పెంగుమూరు, పండిత, శ్రీనివాస భాగవతస్వాములు వారి జ్ఞానవాసిష్ఠోపన్యాస సంగ్రహము.

వైరాగ్యప్రకరణానుబంధము.

(పదునైదవ సంచిక.)

శ్రీయుత, సి. యన్. రావుగారు యిటుల వ్రాసిరి:—

"శ్లో॥ దుర్లభంమానుషో దేహః, దేహీనాం క్షణభంగురం।
తత్రాపి దుర్లభంమన్యే, వైకుంఠప్రియదర్శనం॥" అనునట్లు, మానవజన్మము గలుగుటయే దుర్లభము, మానవజన్మము గలిగినను, దీర్ఘాయువు గలుగుట దుర్లభము, ఆయువుగలిగినను భగవద్భక్తి గలుగుట అతిదుర్లభము. ప్రపంచమునందు మానవజన్మమునెత్తినవారలలో, నిత్యులు ముక్తులు, ముముక్షులు, బద్ధులు, అని నాలుగు విధములగు మనుజులున్నారు. చెంబడివాడు వలయొడ్డ చేపలను పట్టుపద్ధతిని చూచియున్నాముగదా. అట్టివలలో చిక్కుకొనిన చేపలవంటివారు నిత్యులు; తప్పించుకొని నీటిలోబడు చేపలవంటివారు ముక్తులు, తప్పించుకొనుటకు ప్రయత్నపడు చేపలవంటివారు ముముక్షులు, అట్టిప్రయత్నముచేయక వూరక పడియుండు చేపలవంటివారు బద్ధులు. ఇట్లునాలుగుతరగతులమనుజులున్నారు. అందున ఆశాపాశాదులు అను వలలోబడి బంధవిముక్తికొఱకు ప్రయత్నము చేయక పడియున్న బద్ధులే యెక్కువగనుందురు. జ్ఞానము వూరకరాదు. అందుకవశ్యమైన అన్నియంగములును కుదిరి యున్ననే మనస్సుయొక్క చంచలముడిగి జ్ఞానముకలుగును.

'కర్మ' అను చేవ్రాలితో నిన్నటిదినము వొకపత్రిక టపాలాద్వారా వచ్చినది. వ్రాసినవారు యీసభయందు శ్రవణము చేయువారిలోనొకరని అందువలన తెలియుచున్నది. ఇట్లు శ్రవణముచేయుచున్నను మనసు కుదరలేదని వ్రాసియున్నది. మనసుకుదరలేదని యెన్నిదినములున్నను యేడ్చుకుదురును. కర్మను, భక్తిని, అనుష్ఠించిననే మనస్సుకుదిరిజ్ఞానముకలుగును. భగవద్గీత 18 అధ్యాయములలోను మొదటి 6 అధ్యాయములును కర్మనుగూర్చియును, వెనుకటి 6 అధ్యాయములును భక్తిని గూర్చియును, తక్కిన 6 అధ్యాయములును జ్ఞానమునుగూర్చియును చెప్పియున్నది. కర్మ

యనునది శరీరమును, భక్తి యనునది వుపాసనయు నైయున్నది. "యేయథా మాం ప్రపద్యంతే, తాంస్తథైవ భజామ్యహం" అని గీతలో చెప్పియున్నట్లు యెవరెవరేయేరూపనామములతో వుపాసన చేయుచున్నారో వారివారి కాయా రూపములతో భగవంతుడు అనుగ్రహించుచున్నాడు, మొదటసత్కర్మల చేయవలయును, సగుణోపాసనచేయవలయును వెనుక, నిర్గుణోపాసన జేయవలయును. అన్నిటియందును నమ్మకముకలిగియుండవలయును, సందేహముతో యేమిజేసినను ప్రయోజనములేదు. నమ్మకముతో వుపాసనమూర్తి ధ్యానము అనగా ఇష్టభగవన్నామ ధ్యానమును సదా చేయుచుండవలయును. "శ్లో॥ వేదేషు సారం, అఖిలాగమమంత్రతంత్రశాస్త్రేషు సారమపిశబ్దసముద్రసారం। సారేషుసారమిదమేవహరేతినామ। యేనాపికేనసకృదుచ్చరితం సధన్యః॥" అని యున్నందున అన్ని సారములకన్నను హరినామస్మరణ సారమే శ్రేష్టమైనది. పాపములను హరించి ముక్తినిచ్చునది గాన పెద్దలు అవలంభించినమార్గమునే గమనించి చేసిన పాపములను పోగొట్టుకొని మోక్షముకొరకు ప్రయత్నించవలయును. జనుల పాపములు పోగొట్టు గంగ అందుననున్న చేపలపాపమును పోగొట్టుచున్నట్లు ఊరక వింటూవున్నమాత్రమున మనస్సుకుదరదు. ముందుసత్కర్మలు చేయవలయును. భక్తికలుగవలయును. వెనుకనే చిత్తశుద్ధికలుగును. "మనస్యమనస్య స్థిరోభవా" యను ఉపనిషద్వాక్యము ననుసరించి అప్పుడప్పుడు చక్కగా విచారణచేయవలయును. కర్మభక్తిచేయక చిత్తము శుద్ధికాదు. యెంతవింటూవున్నను కుదర లేదనియనుకొనిన యెట్లుకుదురును. పగిలియున్న భూమిపై విడిచిననీళ్ళు పగళ్లలోనింకిపోవునే గాని పైరులకు పారకపోవునట్లు యెంతవిన్నను గాలికిపోవునేగాని మనస్సునపట్టదు. మనస్సునందుగల మలినముపోయిచపలమువదలిననే పట్టును. చపలమున్నంతవరకుమనస్సుననేదియు నుపట్టదు. యెంతజ్ఞానముగలవారైనను కొందరు కలరా మొదలైనవ్యాధులకును యితరవుపాధులకును భయపడి పారుగూళ్ళకు పారిపోవుదురు. 'ఊరువిట్టు పరవూరికెపోదరె, ప్రారబ్ధపుబేరాతీతే' యను కీర్తనలో శ్రీపురంధరదాసుగారు చెప్పినట్లు, యెక్కడకుపోయినను ప్రారబ్ధముఅనుభవించకతీరదను జ్ఞానములేక విచారణచేయక యిట్టిచపలమును యితర బహిర్వ్యాపారములును గలిగియున్న యెట్లు మనస్సుకుదురును.

(సశేషము.)

PRINTERS
MADRAS

ఓమ్.

జ్ఞానవాసిష్ఠోపన్యాస సంగ్రహము

వైరాగ్యప్రకరణానుబంధము

(పదునాలుగవ సంచిక)

PART I

ఇది,

శ్రీమాన్, బ్రహ్మశ్రీ బెంగుళూరు

పండిత శ్రీనివాస భాగవత స్వాములవారిచే

నుపన్యసింపబడి

శ్రీయుత సి. యస్. రావుగారిచే వ్రాయబడి

మద్రాస

శ్రీలక్ష్మి నృసింహ విలాస ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపబడియె.

9-10-14.

COPIES AVAILABLE AT Y - GOVINDARAJULU CHETTY:
NO, 19, STROTTEN MOOTHIA MUDALY STREET: MADRAS.

శ్రీమాన్, బ్రహ్మశ్రీ, తెలుగుసీము, పండిత, శ్రీనివాస భాగవతస్వాముల వారి జ్ఞానవాసిష్ఠోపన్యాస సంగ్రహము.

వైరాగ్య ప్రకరణానుబంధము.

(పదునాలుగవ సంచిక)

శ్రీయుత, సి. యన్. రావుగారు యిట్లు వ్రాసిరి.—

నేటియుపన్యాస ప్రారంభమున శ్రీభాగవతస్వాములవారు సభనుద్దేశించి యిట్లు చెప్పిరి.— ఉపన్యాసకాలమునందు స్త్రీలుగూర్చుండు చోటునుండి వచ్చెడి మాటల సందడివలన కొందరికు శ్రవణభంగముగ నున్నదని చెప్పిరని యిదివరకే నాలుగవ యుపన్యాసమునందు సభలో తెలుపబడినది. ఆ యుపన్యాస సంచికయందును జూడవచ్చును. ఇపుడును అచ్చోటనే అట్టి సందడి గలుగుచున్నదని మరల దెలియవచ్చినదిగాన సభవారిలో స్త్రీపురుషులలో నెవరైనను అట్టి యసందర్భము లేమియును కలుగజేయక మిగుల శ్రద్ధావంతులై శ్రవణము సేయుటకు మరిమరి ప్రార్థితులు.

ఇదిగాక, యీసభలో శ్రవణము చేయువారిలో నొకరని మాత్రము దెలిపి వారిపేరులేక యొకరు యొక పోస్టుకార్డును పంపిరి. దానిలో కొంతకాలము యుపన్యాసములలో యీవైరాగ్య ప్రకరణమునందు స్త్రీ విషయమును విచ్చి చెప్పడము వినుచున్నాముగాని మనస్సునకు తృప్తి కలిగి సంసారమునందెట్లుండవలసినదియును దెలియలేదుగాన దెలుపవలయునని వ్రాసియున్నది. ఆ విషయమును యిదివరకే బహిరంగముగ సభలో చెప్పబడియున్నది. అట్లు విచ్చిచెప్పన వినుటకు కొందరికు కష్టముగనే తోచును. మరుగుపెట్టక చెప్పిననే మనస్సునందు పట్టును. లేకున్న యెఱ్ఱగడ్డలోపల యేమో యున్నదని తోచినట్లు తోచుచుండును. యెఱ్ఱగడ్డను లోపలివరకు నొలువగా వట్టితోలే గాని వేరేమియును లేదని తెలియునట్లు బాగుగ విచారించి విచ్చిచూచిననే ప్రతివారియొక్క బండారమును బైటపడి భ్రమదీరును. శ్రీరామచంద్రునకు వాసిష్ఠమునందట్లు విచ్చి చెప్పి యున్నారు. పెద్దలందరును అట్లనే విచ్చిచెప్పియున్నారు. స్త్రీభోగమును జాతిభేద

మును సంపాదించిన స్థితియే సమాధియని చెప్పియున్నారు. విచారణవలన వైరాగ్యముకలిగిననే అట్టిస్థితికిరావచ్చును. శ్రవణమనననాదులవలననుసద్గురూపదేశమువలనను అట్టి వైరాగ్యముకలుగును. భగవదనుగ్రహమువలన సద్గురువు లభించును. అయితే శ్రీరామచంద్రునికి గురూపదేశము కాకమునుపే యట్టివైరాగ్యముకలిగినది. అందరి కట్లుగలుగదు. అనేకపాపములను చేసినవారికట్లుగలుగును. కావుననే శ్రీ వేదాంతదేశికులవారు,

శ్లో॥ యద్బ్రహ్మకల్పనియుతానుభవేప్యనాశ్యం ।
తత్కిల్బిషం సృజతి జంతురిహ క్షణార్ధే ।
యేవం సదా సకల జన్మసు సాపరాధం ।
క్షామస్వహా, తదఘం, సహ్య, వినాశమవాప్నోతి ॥

అనగా, మనుజుడు అనిమిషకాలములో చేయుపాపముకై యెన్నియో కల్పకోటిజన్మములు యెత్తవలసి యుండగా, జన్మాంతము వరకు చేయుపాపములకు యెన్నిలెక్కలేని జన్మములెత్తవలయునో, భరించలేనుగాన క్షమించి యనుగ్రహించవలయునని భగవంతుని ప్రార్థించిరి. భగవదనుగ్రహము పూర్ణముగ నుండవలయును. సద్గురువులు తామెగా వచ్చి యుపదేశముచేతురు. మనుజులకు రజోగుణముండకపోవలెను. భగవద్గీత ౩ వ అధ్యాయము ౩౭వ శ్లోకమునందు,

శ్లో॥ కామయేషః క్రోధయేష రజోగుణసముద్భవః ।
మహాశనో మహాపాప్మా విద్ధ్యేనమిహవైరిణమ్ ॥

యని కృష్ణభగవానులు చెప్పినట్లు కామము క్రోధము యీరెండున్ను రజోగుణమువలన పుట్టినవి. కామమనగా, ఆశ (ఆశకు మేరలేదు కనకాద్రి సమానధనంబుగూర్చినన్) ,కామాత్క్రోధోభిజాయతే యను ౨వ అధ్యాయము, ౬౨వ శ్లోక ప్రకారము కామమువలన క్రోధముగలుగుచున్నది. మహాపాతకహేతువైన యీక్రోధమువలన ,బుద్ధినాశాత్ప్రణశ్యతి' యను ౬౩ శ్లోకప్రకారము బుద్ధిహీనులతో మనుజుడు నశించుచున్నాడు. గాన, కామక్రోధములు రెండున్ను రజోగుణ జన్యములనిన్ని

ముముక్షువులు శత్రువులన్ని తెలిసికొని రజోగుణమును హతముచేయవలయును. ఇందుకై చక్కగ విచారణచేయవలయును. వైరాగ్యముకుదిరినపిదపనే సద్గురూపదేశము లభించును. అటుపిమ్మట నిత్యానిత్యవస్తువివేకముకలుగును. పెద్దల (సత్పురుషుల) సాంగత్యమును సదా శ్రవణమననాదులును చేయుచుండవలయును. రామాయణమునందు, 'త్యక్త్వా పుత్రాంశ్చదారాంశ్చ రాఘవం శరణంగతః,— భార్యాపుత్రాదుల నందరను వదలిపెట్టివచ్చి రాముని శరణుజొచ్చితిని, అనివిభీషణుడు చెప్పినట్లు,అన్నియును మనస్సావదలినదే వైరాగ్యము. అట్లువైరాగ్యముగలిగిననే యుపదేశమునకు తగినవారౌదురుగాన విభీషణుడట్లు తానుతగినవాడని తెలుపుటకే యాప్రకారము చెప్పెను. గనుకనే యుపన్యాసమునందిట్లు పలుమారు చెప్పవలసియున్నది. అట్లు చెప్పకపోయిన మనస్సునపట్టుట మహాకష్టము. ఒకరు ప్రతిదినమున్ను స్నానముచేయుగుంటలో మొసలియున్నదనిన్ని, సుడిగుండము యున్నదనిన్ని చెప్పిన, అందులోనికిబోయి యీతకొట్టుట మొదలైనకార్యములుచేసి యామొసలివాతబడకనున్న యాసుడిగుండములోబడి ప్రాణమును పోగొట్టుకొనకనున్న జాగ్రతగా మున్ముందుగనుండి స్నానసంధ్యాదికృత్యములను దీర్చికొని చక్కగ రమ్మని చెప్పటమేగాని గుంటకుపోవద్దనిగాని స్నానసంధ్యాదులను చేయవద్దనిగాని చెప్పటగాదు. అట్లే సంసారము దుఃఖసాగరముగాన అందులో అంధులవలె దొరబడి అష్టకష్టములను దెచ్చుకొని చెడిపోక ఆత్మసుఖమునకై పాటుపడవలయునని చెప్పిన, దారాపుత్రాది సంసారమును వదలిపెట్టి సన్యసించి యడవులకు పొమ్మనుటగాదని యిదివర కెన్నిపర్యాయములో స్పష్టముగ చెప్పబడినది. ఇంటిలో సర్పమున్నది, భద్రమని చెప్పిన దీపము మొదలయిన జాగ్రతలవలన సర్పభయమును మాన్పుకొను ప్రయత్నము చేయుమని చెప్పటయేగాని యింటిని యిడియగొట్టిపొమ్మని యర్థముగాదనియును, దేనియందును మనస్సును పూనక అంటియంటనట్లు మెలగుచు అన్నిటిని మనస్సా త్యజించి జాగ్రతగ నుండవలయుననియును అర్థమని చక్కగ గ్రహించవలయును.

భక్తివైరాగ్యములుగలిగి అన్నియును భగవత్స్వరూపములనిదృఢముగ మనస్సునకు తోచవలయును.

శ్లో॥ పుత్ర దారాదికంసర్వం జానాతి హరిరపి ।
ఆత్మానాం మనసావాచ సభక్తః కథితో బుధైః ॥

అనునట్లు దారాపుత్రాదులను సమస్తమైనవాటిని భగవత్ స్వరూప మని యెవరు మనోవాక్కులచే తలంచి ఆప్రకారము ప్రవర్తించుచున్నారో వారే వాస్తవమైన భక్తికలవారనఁ బడుదురు. మంచిమాటలు చెప్పినను మంచికార్యము చేయుటకును మనస్సునకష్టముగనే దోచును. అట్లే కష్టమని కాలముగడుపుదు స్త్రీపుత్రాపత్యాదులను వలలో దగులుకొని సంసారసాగరము నందుబడి చింతలపాలై చెడిపోవుచుండిన వాస్తమును దెలిసికొని ఆత్మ జ్ఞానమునుబొంది సుఖించుట యెప్పుడు.

పాశురము.— మానేయ్‌క్కణ్ణార్ మయక్కిల్ పట్టు మానిలత్తు
నాదేనానావిద నరకంపు గుంపాసం శెయ్‌దేన్
తేనేయ్‌పొంబొழிల్ శూழ் తిరువేంగడమామలై యేన్
ఆనాయ్ వందడైందేన్ అడియేనై యాట్కొండరుళే ।

చంచలమయిన నేత్రములతో జనులను సోకించు స్త్రీలవలలో చిక్కి నానావిధములైన నరకహేతువులగు పాపములను జేసి కడపటికి వేదికర్తని నీసన్నిధిని జేరితిని, అని తిరుమంగైయాళ్వార్లు జెప్పియున్నారు. ఇట్లు పెద్దలైనవారు తెలియజెప్పిన విషయములన్నియును చక్కగ యోచించి దెలిసికొనిననే మనస్సు వదలవచ్చును. బయటికన్నియును వున్నట్టుండినను మనస్సునందు వాటియందలి ఆశనుమాత్రము వదలిపెట్టియుండవలెను. ఎంత కాలము యెన్నిపర్యాయములు చెప్పినను శ్రవణకాలమునందు వినునది యొకచెవిని దీసికొని మరియొకచెవిని వదలునట్లున్నదిగాని, వినినదానిని మననముచేయునట్లు కనుపడలేదు. వడ్లను దంచగా దంచగా పొట్టును, తవుడును, దువ్వయును పోయి తుల్యముగ బియ్యము తేరును. అట్లగునంతవరకును దంచవలయును. అందువలననే పదేపదే చెప్పవలసియున్నది సంసారాదులయందు పామరము వుండునంతవరకును వైరాగ్యముకలుగదు. రామకృష్ణపరమహంసగారు వారి వేదోపన్యాసమునందు *'Would you like to place in a room a big water jar and a patient laid up with tyqhoid fever'* అనగా, తాపజ్వరము దగిలిన వ్యాధిగ్రస్తుడున్నగదిలో పెద్దనీళ్ళకడవ నుంచుదురా' యనిరి. జ్వరమునకు దాహము

సరిపడదుగాన పరస్పరవిరుద్ధములైన వస్తువులు నొకచోటనిమిడియుండుట ము తటస్థించదన్నట్లు పామరమున్న వైరాగ్యమును, వైరాగ్యమున్న పామరమును నొక్కచోట నుండదనియును, తాపత్రయము గలవారికి దాహముచూపిన నెట్టి ఆతురముతో నీరు త్రాగుటకు లేచికొనునో, అట్లు సంసారబంధనమున దగులుకొని వ్యర్థముగ కాలమును గడుపుచున్నామేయను వ్యసనము గలవారికి వైరాగ్యము కలుగు మార్గమును జూపిన తప్పక ననుష్ఠించుచుండురని తాత్పర్యము. ఇందుకొరకే రామచంద్రుడు మొదట వైరాగ్యవిషయమును తెలిపెను. అట్టి వైరాగ్యము కలుగుటకు విచారముచేసినదానిని చక్కగ మననముచేయవలయును, అట్టి మననము వలన మనస్సుదృఢముగ నిలచిన గురూపదేశము సులభముగ లభించును. అట్లుచేయక గుంటలో మొసలి, యింటిలో పాము, అనగానే భయపడి తెగువైన జాగ్రతలో నుండుటకు తెలియక గుంటలో స్నానసంధ్యాదులను యింటిలో అన్నపానాదులును చేయక పారిపోయిన కార్యసాధకమెట్లగును.

ఇట్లు సత్యమైనమాటలను వినెడివారియొక్క మేలుకొరకై చెప్పుదురు. పెద్దలైనవారందరును అట్లనే చెప్పియున్నారు. చెప్పెడు వారిని దూషించిన నేమిప్రయోజనము. సత్యమును చెప్పెడివారు నాకరిచేతికి కాచియుండక వినువారులేకుండిన చెంబుచేతకెత్తికొని వినెడువారుండెడి మరియొకచోటికి పోగలరు. గాన సత్యమైనవిషయములను చక్కగ తెలిసికొని మననముచేయవలయును. జాగ్రతగానుండు పద్ధతిని తెలిసినవారివద్ద తెలిసికొని యెప్పుడు బుద్ధిని కుదురుబాటుచేసికొందురో అప్పుడే భయము దీరిపోవును. పాములవాడు విషమునకు మందున్నదని తెలిసి భయములేక పాములను పట్టియాడించును, యితరులకామందు తెలియనందునభయపడుదురు. ఆప్రకారము వేదాంతశాస్త్రశ్రవణ మననాదులనుమందువలన అన్నిభయములును వదలిపోవును.

మనదేశము యాత్మజ్ఞానమువలననే గొప్పవహించినది. అమెరికాదేశమన్నిటియందును అధిక్యతను వహించియున్నను, యాత్మవిషయమునందుమ మాత్రము మనవల్లనే వారు తెలిసికొనవలయును. సూర్యుడెట్లు తూర్పున ప్రకాశించి పడమరవైపునకు పోవునో అట్లు తూర్పుదేశమును

మన దేశమునందలి తత్వప్రకాశము పడుటచే శ్రేష్ఠమైన యీ అమెరికాకు పోవలెను. అంతగొప్పదియైన తత్వశాస్త్రమును తెలిసికొని వైరాగ్యభక్తిశ్రవణమననాదులవలన ఆత్మానందమును సంపాదించుకొనవలయును. మామనుష్యులకుముందుగ వైరాగ్యమేబలము, మొట్టమొదట వైరాగ్యమే అవశ్యమునది, పీఠమువంటిది. దానివలన యెట్టిగొప్పకార్యమునను సాధించవచ్చును. కైలాసమును బంతిగాచేసికొని యాడించిన రావణుని, వేయిచేతులుగల కార్తవీర్యార్జునుడు అడచెను, అట్టి కార్తవీర్యార్జునుని పరశురాముడు హతముచేసి వానిరక్తమును తర్పణము విడిచెను. అట్టి పరశురాముని గర్వము రామచంద్రుడు అణచెను. రామచంద్రునకు అనుకుండి అంత బలమయిన వైరాగ్యము కుదిరి యుండినందుననే అంతబాహుబలమును మనోబలమును కలిగినది. పదునాలుగువేల రాక్షసులను వనరపర్యాప్తము తానొంటరివాడై హతముచేసెను. అప్పుడు 'తం దృష్ట్వా శత్రుహంతారం మహర్షీణాం సుఖావహం । బభూవ హృష్టా వైదేహీ భర్తారంపరిషస్వజే॥ యని రామాయణమునందున్నట్లు, ఇందరి శత్రువులనువొకడవై చంపి ఋషులకు సౌఖ్యమును కలుగజేసిన 'అనపకారసూయడు' యని కౌగలించుకొని సీతగూడ మెచ్చుకొనునంతబలము రామునకు వైరాగ్యమును బాల్యమునుంచి పీఠముగా జేసికొనినందుననే గలిగినది. సంసారికిద్రవ్యము లేకున్న సుఖములేనట్లు మనుష్యులకు వైరాగ్యములేకున్న సుఖములేదు. లక్ష్మణుడున్ను వైరాగ్యమునబూనినవాడై 'అహం సర్వం కరిష్యామి జాగ్రత స్వపతశ్చతే' యని పద్నాలుగుయేండ్లు నిద్రాహారములు లేక రామునితోనుండినదియేగాక 'యేకస్య హననం మే అస్తు ప్రాభూత్ సర్వవినాశనం' వొకటనిక మరణముగలిగినను గలుగునుగాక లోకమంతయును సుఖముగనుండవలయును. అను వ్రతమును మొదటనుండి పట్టి యింద్రజిత్తు యుద్ధములో మేఘములయందు దాగి యెన్నిబాణములకును చావకుండిన 'ధర్మాత్మా సత్యసంధశ్చ రామో దాశరథిర్యదిః' యని సత్యసంధుడైన యీరాముని స్మరించి వైరాగ్యమును పూని బాణమును వేసిన వెంటనే ఇంద్రజిత్తు చచ్చిపడెను. వైరాగ్యముయొక్క బలమిట్టిదని తెలియవలయును. ఇదిగాక యీదేశమునందే అరువది మువ్వురు నాయనార్లు భక్తివైరాగ్యములు గలిగి తరించినది ప్రసిద్ధమయ్యేయున్నది.

రామకృష్ణ పరమహంసగారు చెప్పినట్లు *'People in the world shed for wives and children tears that will fill a big pot and who sheds tears for Lord'* ప్రపంచమునందు మనుజులు పెండ్లి పిల్లలకై కడవెడు కన్నీళ్ళను గార్చుచున్నారు, దేవునికై యెవరు కన్నీళ్లు కార్చెదరు? తాయిమానుష్యులనారు అను. కోనె మణియు [illegible] యనంబానవతినే, మను [illegible] నిన్ను [illegible] విధములుగ స్తుతించి, మైపులచి, నా [illegible] గా, గట్టిగ అరచి నిన్నాడి [illegible] దరు [illegible] మైన మనస్సుగలవాడనైనను [illegible] నన్ను నిడవాకట [illegible] సదా భగవన్నామస్మరణ [illegible] యుండవలయును.

పాతువన॥ తుష్టి నే [illegible] డిన [illegible]
పెత్తతూయచ [illegible] తీం [illegible]॥

సప్తలోకములను [illegible] భగవంతుని స్మరించనివారు తల్లుల కడుపులు చెడపుట్టినవారికి [illegible] జన్మనామ [illegible] అనేకజన్మలు ఎత్తిన వెనుకకూడ భగవంతుని స్మరించు [illegible] దుర్లభము అని చెప్పియున్నది. జననమరణాదులకు భయపడి తీవ్రముగ మోక్షమునపేక్షించు వారికే యిట్టి వైరాగ్యమార్గ మలవడి సుఖముగలుగును శ్రీశంకరాచార్యుల వారు ఆత్మబోధయందు చెప్పినట్లు, శ్లో॥ తపోభిః క్షీణపాపానాం శాంతానాం వీతరాగిణామ్, ముముక్షూణామపేక్ష్యోయ మాత్మబోధో విధీయతే॥ శాస్త్రోక్తములైన పుణ్యకర్మలచేత పాపములు నశించుటవలన శుద్ధమయిన అంతఃకరణములుగలవారును ఐహికాముష్మికఫలభోగేచ్ఛలేని వారును మోక్షాపేక్షగలవారును నైనవారికే ఆత్మస్వరూపబోధగలుగుట కు ముఖ్యసాధనమైన ఆత్మబోధ విధించబడగునని తాత్పర్యము.

వైరాగ్యమువలననే వినాయకునికి పెండ్లికాకపోయినది. కైలాసమునందొకనాడు వొకపిల్లి వీపుమీద వినాయకుడు గోటితో గీరగా, గాయమై రక్తముకారెను. అంతట పార్వతివీపున నట్లేగాయమై రక్తము

౮

కారుచుండగా వినాయకుడు నిచ్చేమని యడిగిన సకలజీవరాసులును నేనే గావున నీవు పిల్లిపైనెక్కి తిరిగినగాయము నాకును గలిగినదని పార్వతి చెప్పగా విని, అట్లయిన లోకములోని స్త్రీలందరును నాకు తల్లులుగాన నాకు పెండ్లి వద్దని వైరాగ్యముతో చెప్పెను. ఇంతకఠినమయిన విషయమును వారొకసారి సూక్ష్మముగ చెప్పవచాలదు. కనుసిరిగూనె బుద్ధిని పదిమారులు కలిగిననేగాని కలుగదు ఇప్పుడును. అట్లు పలుమారు పట్టుగ చెప్పిననే జన్మాంతరవాసన కొంతకొంతైగ వదలించుకొనుటకు మార్గము కలుగను. అన్ని కష్టములలో కొంచమైనను భగవంతుని స్మరణచేయుదురు. నారదమహర్షి తనకంటె సదా భగవద్ధ్యానస్మరణచేయుభక్తుడు మరియొకడు యెందునను లేడని యొకానొకప్పుడు గర్వించినపుడు శ్రీకృష్ణభగవానులు తెలిసికొని ఆసంగతిని చెప్పక యొకగొల్లపల్లెలోనున్న యొక కాపువానిని గురుతుచెప్పి వానిభక్తిశ్రద్ధలు యెట్టివో చూచివచ్చి చెప్పుమని నారదులకు నియమించెను. అట్లు వానిని చూచివచ్చి చెప్పెను, వాడొక పెద్దదేని నన్నుపోయి పలికిన్నానిని వాడెంతటివాడో యని యనుకొంటిని. వాడొకడు నివసంసారి బహుకుటుంబి సూర్యోదయాత్పూర్వము మొదలు సూర్యాస్తమానాంతరముదాక వాని గుడిసెనుండి చాలదూరముపోయి పొలమున కడుకష్టపడివచ్చి అర్ధకడుపు గంజిత్రాగి బ్రతుకుచున్నాడు. ప్రొద్దున నిద్రలేచునప్పుడును రాత్రిపడుకొనునప్పుడు మాత్రము నారాయణా యని యనుచున్నాడు. అని చెప్పగా కృష్ణభగవానులు యొకచిన్నపాత్రమునిండుగ యేమాత్రము చలించినను నొలుకునట్లు నూనెపోసి దానిశిరస్సుననుంచుకొని తనకదిసి ప్రదక్షిణముచేసిరమ్మని నారదులకు చెప్పెను. ఆప్రకారమే అతిజాగ్రతగ యొకబొట్టయినను నొలకకుండ తెచ్చిచేర్చగా, కృష్ణభగవానులుచూచి, నారదా యీప్రదక్షిణకాలములో నన్నెన్నిమారులు స్మరించితివని యడిగెను, స్వామీ, నామనస్సంతయును పాత్రమునందు పెట్టియుండగా నేనెట్లు నిన్నుస్మరించుదునని నెను. అప్పుడు, కృష్ణుడునవ్వి, యింతమాత్రమునకు నీవు స్మరించలేకపోగా యాకడుపేదరిక కుటుంబసాగరమునందుబడి యీదులాడుచున్న యాకష్టజీవి నన్ను మరువక అంతమాత్రమయినను స్మరించుచున్నాడేయని చెప్పెను.

రామచంద్రుడింతకుపూర్వము శరీరనశ్వరమును, బాల్య, యావనాదియవస్థలను తెలిపి యిప్పుడు, (సశేషము-)

'భక్తవత్సల మర్చితాంనిధి - మక్షితాంహరిదంబరం,
సర్వభూతపతింపరాత్పర - మప్రమేయమనూపమం।
సోమవారినభోహుతాశన సోమపాద్యఖిలాంకృతిం,
చంద్రశేఖరమాశ్రయే మమ - కింకరిష్యతివైయమః।
'విశ్వసృష్టివిధాయకంపున - రేవపాలనతత్పరం
సంహరంతమపిప్రపంచము - శేషలోకనివాసినమ్।
క్రీడయంతమహర్నిశంగణ - నాథయూథసమన్వితం,
చంద్రశేఖరమాశ్రయే మమ .. కింకరిష్యతివైయమః॥

యని మార్కండేయులు యీప్రకారము స్తోత్రముచేయుగా యతడాలింగనము చేసికొనియున్న లింగమునందుండి పరమశివుడావిర్భవించి యముని నిగ్రహించి మార్కండేయుని చిరంజీవిగను యెప్పటికిని పదియారేడులబాలకుడై య్యేయుండునటులననుగ్రహించెను. ఇట్లు శ్లో॥ సంసార సర్పదష్టానాం జంతూనామవివేకినః। చంద్రశేఖరపాదాబ్జ స్మరణంపరమౌషధమ్। సంసారమను సర్పముచేకొరకబడిన మూఢజనులకు, భగవత్పాదారవిందస్మరణ పరమౌషధమనియును శ్లో॥ మార్కండేయకృతంస్తోత్రం - యఃపఠేచ్ఛివసన్నిధౌ। తస్యమృత్యుభయంనాస్తి - సత్యంసత్యంవదామ్యహం॥ ఈమార్కండేయులవారి భగవన్నామస్తోత్రము నుపఠియించు వారికి మృత్యు (యమ) భయము లేదనుమాటసత్యమనియును పెద్దలుచెప్పియున్నారు.

ఈప్రకారము మనస్సునందుదృఢమైననమ్మకముగలువలయును, కుతర్క వాదములు చేయుచుండిన యెన్నటికిని నమ్మకముగలుగనేరదు. దేవాలయమునందు అర్చకులవద్ద పదిరూకలసిద్ధములేకుండినయెడల వేయిమందిసేవార్థులకు వినియోగముచేయను సాధ్యపడక యాదనములను క్రిందచల్లివేయగా అందున నమ్మకముగలవారుభక్తిశ్రద్ధలుగలిగి మొట్లుపైపైబడికష్టపడియెత్తికొనుటకు ప్రయత్నపడి సాధింతురో అట్లునమ్మకమును భక్తిశ్రద్ధలునుగలిగి భగవన్నామ ధ్యానపరాయణులై సంసారాదివిషయములందు విముఖులై మృత్యు (యమ) భయములేక బ్రహ్మానందమగ్నులైయుండుటకు దృఢచిత్తముతో పాటుపడవలయును. అట్లుగాక సదా సర్వకాలమున్ను దారాపుత్రధనాలయాదులకు యీశరీరము పాటుపడుచుండిన ఆత్మానంద సుఖమునకై పాటుపడుట కెప్పుడైన మోక్షసాధనముగలుగునా. అహంకార

మనుకారములవలన అన్నియు, నేను, నాది, అని తోచుచుండును. ఎవరికి వారే స్వంతముగాని, బహిర్ముఖమున కనుపడువాటిలో యొకటియైనను స్వంతముకాదు. కాలము (యముడు) వచ్చి యీశరీరము పోవునపుడు భార్యయెక్కడ, బిడ్డలుయెక్కడ ధనధాన్యాదు లెక్కడ, యేమియును దీసికొనిపోవుటలేదు. యేదియును వెంటరాదు. ఇవియన్నియును అనుభవ సిద్ధమైన వార్తలుగాని వేరుకాదు.

శ్లో॥ xxx అస్మాకంతు మనోరథో పరచిత ప్రాసాదవాపీతట ।
క్రీడాకానన కేళికౌతుకజుషా మాయుఃపరిక్షీయతే ॥

యని భర్తృహరి వైరాగ్యశతకమున జెప్పినట్లు మనుజులు మనస్సు యొక్క వృత్తభ్రమచేత కల్పించుకొను యిండ్లువాకిండ్లు దొడ్లు తోటలలో కల్లవిహారములు సల్పుచు అనగా నేదియును నిజముగ ననుభవించక బ్రహ్మజ్ఞానమును గడింపక యూరక భ్రమతో కాలముఃబుచ్చి తుదకువ్యర్థులై ప్రాణమును విడచుచున్నారని తాత్పర్యము.

సంసారబంధమును యిట్టిదని తెలిసికొని జగత్సంబంధమైన వ్యాపారములయందు యేమాత్రమును సుఖము లేదని మనస్సావిరక్తిని పొందవలెను. నదీప్రవాహామునందు రెండుకట్టెలు వొకటిగా కొట్టుకవచ్చి యాప్రవాహము రెండుపాయలుగా చీలిపోవుచోట యొక కట్టె యొకవైపునను రెండవకట్టె మరియొకవైపునను వెవ్వేరైపోవునటుల యొకరికొకరికి యెట్టి సంబంధమునులేదనియును, మనుష్యులు ముదిమికిని మృత్యువునకును స్వాధీనులై సిధిలముగుచున్నారనియును, పుట్టినవస్తువుకు నాశము సిద్ధమనియు. ను, ఆయుస్సు దినదినమును తగ్గుచున్నదనియును, మృత్యువు యెప్పుడైన వాతవేసికొనుటకు కూడ నేదిరుగుచున్నదనియును, చక్కగ నాలోచించి తెలిసికొని తత్వజ్ఞానములేకుండు యాత్మనుగూర్చి దుఃఖపడవలయును. అట్టిదుఃఖముగలిగి అన్నియును నిష్ఫలములని సుఖమునివ్వజాలవని మనస్సావిరక్తిని జెందునట్టివాడే ఆనందమూర్తి, ముక్తుడు. నిర్మలమైనమనస్సుతో భగవధ్యానమునుజేయుచు మగ్నుడై నెయ్యివలె మనస్సునుకరగించునదే ముక్తి సాధారణముగా వుపన్యాసమును వినునంతవరకు మనస్సుకు బాగుగనేవుండును. తర్వాత అన్నియునుమరచి గుళ్ళకుగోపురములకు గుంపులో పోవలెననియును మఠవుళిలోదూరి మంచిప్రసాదములు ఆరగించుటే ముఖ్యముగనుదోచును స్వామిని శేవించునపుడు, ఆభరణ వస్త్రాద్యలంకారముల

న, యితర జనులను, స్త్రీలు పురుషులను పురుషులు స్త్రీలను యిదిగాక దాసీజనమును చూచి మనస్సు యానందించును. గుంపులోనికిబోయి యిట్టి వంటి సార్థకములేని కార్యములయందు మనస్సును ప్రవర్తింపజేయుటయే గాక పాపమును గూడ మూటకట్టికొనవలసియుండును.

పాశురము. ఇరుళిరియచ్చుడర్ మణిగళిమైక్కుంనెత్తి। ఇనత్తుత్తియణిపణి మాయిరంగళార్న్ద। అరవరశప్పెరుంజోతియనన్దనెన్నుం। అణివిళంగుము యర్ వెళ్ళైయణైయుమేవి। తిరువరంగప్పెరునగరుళ్ తెణ్ణీర్ప్పొన్ని। తిరై క్కైయాల్ అడివరుడప్పళ్ళికొళ్ళుం।కరుమణియై కోమళత్తై క్కండుకొం డు। ఎన్కణ్ణిణైగళ్ ఎన్రుకొలో కళిక్కుంనాళే॥' యని శ్రీకులశేఖర యాళ్వార్లు జెప్పినటుల స్వామిని సేవించునప్పుడు స్వామితిరుముఖమండలము నుంచి పాదములవరకును మనస్సున ధ్యానించి అజ్ఞానమను చీకటినిబోగొ ట్టి జ్ఞానప్రకాశమునిచ్చు జ్యోతి స్వరూపుడని భావించి యానందించవల యునను బుద్ధి గలుగవలయును. అట్లు కలుగుట అరిది. అంతగుంపులోనున్న పు డనేకవిధములుగ మనస్సు చంచలించుచుండునుగాని యూరకుండదు.

నిజమైన తీవ్రమును వైరాగ్యమును ధైర్యమును గలిగిన అన్నియుపా ధులను తప్పించుకొనవచ్చును, అన్నియును సాధించవచ్చును. పట్నత్తుస్వా మిభద్రగిరి రాజ్యమునకుపోయి వొక విఘ్నేశ్వరునిగుడిలోపల నిష్ఠాగరిష్ఠు డై చలించక కూర్చునియుండెను, ఆ రాత్రి భద్రగిరిరాజుయింట దొంగలిం చనుపోయినదొంగలు తమకు దొరికినసొమ్ములో కొంతసొమ్ము సమర్పించె దమని యావిఘ్నేశ్వరునికి ప్రార్థనజేసికొనిపోయినప్రకారము మరలవచ్చి తమరు రాజాగారింట దొంగలించిన సొమ్ములో నొకకంఠాభరణమునదీసి చీకటిలో యావిఘ్నేశ్వరునికి ముందుగూర్చుండియున్న పట్నత్తుస్వామియే విఘ్నేశ్వరుడనుకొని ఆయనకంఠమునబడవైచిపోయిరి. మరునాడు రాజభ టులు దొంగలను వెదకుచువచ్చి యాగుడిలో కంఠాభరణముతోడ నిశ్చల ముగ నిష్ఠలో గూర్చునియున్న పట్నత్తుస్వామినిచూచి యాయనే దొంగ లించియాప్రకారము వేషమువేసికొనియున్నవాడని దీసికొనిపోయి నంతట భద్రగిరి రాజాయనను కొఱ్ఱికొయ్యం గ్రుచ్చివేయునట్లాజ్ఞాపించెను. భటు లతు లాయన నాకొయ్యచెంతకు తీసుకొనిపోగా అపుడు పట్నత్తుస్వామి 'ఎన్నెయలావదియా వొందుప్రిమిల్లై యినిదైవమే।యున్నై యులేయెంద్రుణార ప్పెత్తేందవో నెడుత్త। పిన్నై యదతీవినై యాదొంద్రుమిల్లై పిరప్పద

రుః। మన్నైయదతీవినైయోవిజ్ఞ నేవందు మూండరువే॥ అనగా నాపను లవలన సిద్ధించునదేదియును లేదు. అన్నికార్యములును నీవల్లనే చేయబడు చున్నదని తెలిసికొని యీదేహమునాదికాదనుజ్ఞానముగలిగిన పిదప, నేజే యుదుష్కృత్యము లేవియును లేవు అట్టి జ్ఞానము కలుగుటకు ముందు(అన గా దేహమే ఆత్మయని దలచియుండినపుడు) నేజేసిన దుష్కృత్యము శీఘ్రమున సంభవించినదియని చెప్పెను. అంతటఆయనచుగృచ్ఛనున్నకొయ్య దగ్ధమైపోయినది.అదివిని యాభద్రగిరి రాజు అన్నియునువదలివచ్చి యాయనపాదములపైబడి ఆయనను ఆశ్రయించియుండి ఆయనవద్ధ వుపదేశమును జెంది మోక్షమునుబొందినట్లు జెప్పియున్నది. నిజమైన తీవ్రమ్ముగలిగిన మోక్షము తప్పక సిద్ధించును. అందుకై క్రమముగ పాటుపడవలయును. మొట్టమొద ట భక్తిగలిగి భగవధ్యానముచేయుచుండవలయును.

శ్లో॥ విలసద్ఘన పుష్ప పుష్ప పుష్పం,
విరహ స్త్రీజనమారమారమారం।
వినతామరరాజరాజరాజం,
విషమాక్షం భజకాలకాలకాలం॥

అని అనేకవిధముల సదా భగవన్నామ స్మరణచేయుచు తదేక ధ్యానమున మనస్సునుకరిగించవలయును ఆపైన అన్నియంగములునుసులభముగలభించును. బిడ్డలు మొదట దోగాడుదురు, పిమ్మట తప్పటడుగులు బెట్టుదురు. అటుపిమ్మట అనాయాసముగ పరుగెత్తుదురు, అట్లే మొదట చనుబాలు, పిమ్మట గంజి అటుపిమ్మట అన్నము దిని రుచులు మారినట్లు సుఖముగ శ్రవణముచేయవలయును, మననముచేయవలయును, పిమ్మట నిధిద్యాసము తనంతటనే యేలవడును. అన్నియును వివేకమువలన గ్రహించవలయును, ఆయువు యెంత పెరిగినను వివేకముమాత్రము బాల్యముగనేయుండిన ప్రయోజనములేదు. వివేకమును వినియోగపరచవలయును. చకరాగ పాటుపడవలయును. కష్టమని విడిచిపెట్టరాదు. 'అడిమేలె అడిఅడిచ్చాల్ అమ్మియుంనగరుం' అనగా, 'దెబ్బమీద దెబ్బవేస్తే దయ్యముకూడా లోబడును.' అనునట్లు వుపన్యాసమునందిట్లు పదేపదే శ్రవణ మననాదులు చేయవలయునని చెప్పడ మెందుకనగా కొందరైనను ఆప్రకారముచేయకపోరను నుద్దేశముతో పలుమారు చెప్పబడుచున్నది.

మోక్షాపేక్ష తీవ్రముగా నున్న యెడల 'కర్మ' యనువారు వ్రాసినట్టి జాబులతో నేమి ప్రయోజనము. ప్రత్యక్షముగా వచ్చిన పాత్రమునకు దగి నట్లు చెప్పవది దెలిసికొనవచ్చును. పచ్చికట్టెకు నిప్పుపట్టదు యెండినకట్టె నే సీఘ్రముగ నిప్పుపట్టి చకచకగ మండుకొనును. పరిపక్వమైన మనసుగల వారికొక చిన్నవార్త జెప్పినను జాలును. ముముక్షువులు సత్కర్మలాచ రించి సద్గురువు నాశ్రయించి వుపదేశమును పొంది కడతేరవలయును. ఆశ్రయించువారిని పెద్దలైనవారొకానొక సమయమున అలక్ష్యముచేసి కోపగించుదురు, వాటికన్నిటికిని యోర్చికొని దుర్మార్గమనక కోపగిం చి కొట్టినతల్లి దగ్గరకు బిడ్డలు మరల యెట్లుచేరబోవుదురో అట్టే వారినివద లక నాశ్రయించుచు వారివలనఆత్మానందసుఖమునను భవించు మార్గోపా యమును సంగ్రహించవలయును.

లోకమున సుఖదుఃఖములు సహజములనియును, అమావాస్య పౌర్ణమీ లవలె మారుచుండుననియును దెలిసికొనవలయును. మానవజన్మము నెత్తి నవాడన్నిటిని సాధించి తాయుమానుస్వామి చెప్పినట్లు 'తున్బకడల్ నీన్దిట్టు కైరందేరుఆన్నానంద-విళ్ళనీన్దిర్ వరువదెన్నాళ్ పరాపరమే' దుఃఖము చేత కన్నీరు విడుచుచు కష్టపడువారికి నీధ్యానమువలన గలుగు ఆనందము చేత మైమరచి ఆనందభాష్పములు విడుచునట్టికాలమెప్పుడు సిద్ధించునోయని తీవ్రాపేక్షగలుగవలయును. 'సత్యం సన్నిహితే మృత్యు' అనుమాటనుదలచి దలచి భయమును జెంది శరీర మస్థిరమైనదిగదాయని వైరాగ్యమునబూని కార్యసాధకము చేసికొనవలయునను మనోదార్ఢ్యమును దెచ్చికొనవల యును. వైరాగ్యమువలన అసాధ్యకార్యములన్నియును సాధ్యములగునన టకు మరియు ననేక దృష్టాంతములున్నవి. బాల్యమునుండి వైరాగ్య మునవలంభించిన రామచంద్రుని మహిమవలన జయంతుడను కాకాసు రుని విషయమున తృణము మహాస్త్రమైనది. సీతాకల్యాణసమయమున మహా శివధనస్సు తృణప్రాయమైనది. అరకాలిధూళివలన రాయి అహల్యాస్వ రూపమును దాల్చినది. పాదుకలు రాజ్యమేలెను. సముద్రము సాధారణ ముగ దాటగలకాలువమైనది. వానరులు యుద్ధముచేయసమర్థులైరి. రావ ణాది రాక్షసవీరులు నరులచేతను వానరులచేతను హతమైరి. కావున మన స్సు అన్నియునువదలి, విషయాదులయందున మనస్సునేమాత్రమును బోని య్యక ముముక్షువు మొదట వైరాగ్యమనునిధినిగలిగి యుండవలయును.

ఓం.

శ్రీమత్, బ్రహ్మశ్రీ. బెంగుళూరు, పండిత, శ్రీనివాస భాగవతస్వాముల వారి జ్ఞానవాసిష్ఠోపన్యాస సంగ్రహము - వైరాగ్యప్రకరణానుబంధము. శ్రీయుత, సి. యన్. గావుగారు యిట్టుల వ్రాసిరి:—

(పదునారవ సంచిక.)

శ్రీమదాది శంకరాచార్యులవారు 'శ్లో॥ కామక్రోధశ్చ, లోభశ్చ దేహేతిష్ఠంతి తస్కరాః। జ్ఞానరత్నాపహారేణ,తస్మాత్ జాగ్రతజాగ్రత॥' అని చెప్పియున్నారు.అనగా సామాన్యముగు దొంగలులోకులయిండ్లలో ప్రవేశించి ద్రవ్య వస్త్రాభరణాదులను యెట్లుఅపహరించుకొని బోదురో అట్లే కామము క్రోధము లోభము,అనుదొంగలు యీశరీరమను యింటి యందు ప్రవేశించి జ్ఞానమను రత్నమును అపహరించుకొనిపోదురు గాన జాగ్రతగా నుండవలయునుఅని తాత్పర్యము.

కామము, క్రోధము, లోభము, మోహము, మదము, మాత్సర్య ము; అనునీయారును అరిషడ్వర్గము లనబడును. ఇవి మాయా సంబంధమై నవి మాయకలిగినవుడు జ్ఞానము మరుగైపోవును. మాయ ఆవరించుకొని యున్నంతవరకును మనుజుడుజ్ఞానము తనవద్దవున్నదనియెరుగడు.దాహము గొనియున్నవాడు పాచిచే నావరించియున్న గుంటనుజూచి యది పాడు గుంటయనుకొని నీటికై వెదకుచుండగా దెలిసినవాడు యీపాచిని యటు త్రోసిజూపిన పిదప తేటనీటిని దెలిసికొనునట్లు 'పాచిగదోసి శుద్ధోదకము నెత్తునట్టుల ముక్తినిగాంచవలయు' నని పెద్దలు చెప్పియున్నారు. ఉన్న వస్తువు లేనిదిగను లేనివస్తువు వున్నట్టుగను మనస్సును భ్రమింపజేయు నదియే మాయ యనబడును. ఆమాయనే అజ్ఞానమనియును చెప్పబడును. 'నాసతోవిద్యతేభావో, నాభావోవిద్యతేసతః' యనుభగవద్గీత, రెండవ అధ్యాయ, 16శ్లోకమునందు జెప్పియున్నట్లు 'సత్' అనగా సత్తైన (నశింపులేక శాశ్వతమైన) పరమాత్మకు అనిత్యత్వమును, 'అసత్' అనగా అస త్తైన (నశింపుగలిగి శాశ్వతముకాని) శరీరమునకు నిత్యత్వమును లేదని తెలియవలయును.మాయయనునది లేనట్టి మిథ్యావస్తువుగాన అనిర్వచనీయ మైనది,అనగా, యిట్టిదని చెప్పడమునకుగూడనిది.'యామా సామాయా' అన గాయదిలేకనే వున్నట్టుగతోచునో అదియే మాయ. దానిని విచారణవలన చక్కగ దెలిసికొనదగును. అట్లు దెలిసికొనినపిదప యీమాయ యుండదు తక్షణమే వీడిపోవును. ఇంటిలోపలదూరిన దొంగ తనను యింటివారు

కనుగొనినంతట యెట్లుపారిపోవునో అట్లే మాయ యను 'అసావాదిత్యో బ్రహ్మ' యని 'బ్రహ్మస్వరూపముదయే మధ్యాహ్నేతు మహేశ్వరం। సాయంధ్యాయేత్సదావిష్ణుర్ త్రిమూర్తిస్తు దివాకరః॥' యనియనునట్లు భగవత్స్వరూపుడై ప్రపంచమున కంతయును ప్రకాశమును గలుగజేయు సూర్యుని మేఘము (మబ్బు) మూసికొనినపుడు యాప్రకాశమెట్లు కనబడదో అట్లెమాయ (అజ్ఞానము) యనునది మనస్సును ఆవరించియుండునంత వరకును జ్ఞానముగలిగి సంసారాది బంధములు తొలగించి ఆనంద సుఖమును అనుభవించజాలము, దీనిని యెఱుగమిచే అజ్ఞానములోబడి మనస్సు దిగులు భయమును జెందుచుండును. ఒక చిన్నపిల్లవానిని బెదరించుటకు వానియన్నయైన పెద్దపిల్లవాడు వొక పెద్దభూతపు బొమ్మతలకాయను తనతలకు దగిలించుకొని భయపడించిన, యాచిన్నపిల్లవాడు దానినిజూచి భూతమను భ్రమచే భయపడి యేడ్చును, యాభూతపుబొమ్మ తలకాయను దీసివేసిన తనయన్నముఖమును జూచిన తక్షణమే యాభ్రమయును భయమును దీరిపోయి తనయన్నయని తెలిసికొని వానిని జూచి ఆనందముగ నవ్వుచుండును. ఈప్రకారము ప్రపంచమునందు దృశ్యమగు సమస్తమును మిథ్యయనియును భ్రమవలన కల్పించుకొనబడినదనియును, యదియేమాయయగునియును మాయకుగుణరూపాదులు లేవనియును దెలిసికొని యామాయను తొలగించిన అన్నివిధములైన దుఃఖములును భయములును తోడనే తొలగిపోయి జ్ఞానోదయము గలిగి యానందసుఖముననుభవించవచ్చును. ఇటువంటి దృష్టాంతము లనేకములున్నవి. ఇప్పుడు సూక్ష్మముగా జెప్పబడినది. ఈవాసిష్టములోని వెనుకటి ప్రకరణముయందనేక వుపమానములను జెప్పవలసిన యవకాశమువచ్చును. అప్పుడింకను విశదముగా దెలిసికొనవచ్చును.

లోకమునందు మాయను, స్త్రీవాచకముగవాడుకొందురు, యేలయనగా, ప్రజలయొక్క యుత్పత్తి (పుట్టుక) స్త్రీలింగములయందుండియే గాన సమస్తమునకును యుత్పత్తిస్థానమైన భూమిని సహితము స్త్రీవాచకముగనే వాడబడుచున్నది. అందునబట్టి ప్రపంచము (జగత్తు) యొక్క యుత్పత్తికి మాయయే కారణమగుటవలన యామాయను స్త్రీవాచకముగనే జెప్పవలయును. ద్వైతభావమును భేదాభేదములును యామాయాజనితములైయున్నవి. మహానుభావుడైన రామకృష్ణ పరమహంసగారు

అమెరికా దేశమునకు బోయియుండినపుడు ఆ దేశస్థులతో నొకరు 'Who is your God, whether master or mistress' మీ దేవుడెవరు, స్త్రీయా, పురుషుడా? యని యడిగినందుకు, రామకృష్ణ పరమహంస గారిట్లు బదులు జెప్పిరి. 'My God is neither master nor mistress but Mistery' మా దేవుడు పురుషుడునుగాదు స్త్రీయునుగాదు, అగోచర మూర్తియని జెప్పిరి. ఇదిగాక శ్రీశంకరాచార్యులవారు భగవంతునిట్లు, ధ్యానించియున్నారు. శ్లో॥ యస్యాన్నర్ నాదిమధ్యమ్, నహికరచరణమ్, నామగోత్రం, నసూత్రం । నోజాతి ర్నైవవర్ణా, నభవతి పురుషో, నా నపుంసం, నచస్త్రీ । నాకారం, నిర్వికారం, నహిజనిమరణం, నాస్తి పుణ్యం, నపాపం నోతత్త్వం, తత్త్వమేకం, సహజసమరసం సద్గురుం, తంనమామి॥' ఆదిమధ్యాంతరహితమైనట్టియును, కరచరణాద్య వయవములు లేనట్టియును, కులగోత్రసూత్ర నామాదులు లేనట్టియును, స్త్రీత్వ, పురుషత్వ, నపుంసకత్వములు లేనట్టియును, ఆకారవికారములు లేనట్టియును, జనన మరణాదులు లేనట్టియును, పుణ్యపాపములు లేనట్టియును, సాత్వికేతరతత్త్వములు లేనట్టియును, సహజసమరసమైనట్టి సద్గురు మూర్తికి నమస్కారము చేయుచున్నాననిరి.

నిద్రబోవునపుడు ఐశ్వర్యాదులననుభవించి యానందించునటులను ఆపదలననుభవించి దుఃఖించునటులను స్వప్నములను గనుసమయమున యవి యన్నియును నిజముగనే దోచును, యానిద్రనుండి మేల్కొని నంతట యవికలలు (కల్లలు) అబద్ధములు అని తోచునటుల, శ్లో॥ సంసారంస్వప్న తుల్యోహి, రాగద్వేషాది సంకులః । సకాలేసత్యవద్భాతి, ప్రబోధేత్వస త్తసద్భవేత్॥ యనునట్లు, సంసారభ్రాంతియనునది స్వప్నమువంటిదియును రాగద్వేషాది సహితమౌ మాయయనునది యావరించి యుండునంతవరకును నిజమను భ్రమను గల్పించి పారమార్థికావస్థవచ్చి జ్ఞానముగలిగినపిదప తొలగిపోవును.

'శ్లో॥ బ్రహ్మవిష్ణుశ్చరుద్రశ్చ సర్వావా భూతజాతయః । నాశమేవఅనుధావంతి సలిలానావ బాడవః॥' బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులను త్రిమూర్తులును శక్తియొక్క పీఠముక్రింద పేరితములై పడియున్న వారిని సముద్రము నన్నదుగలిపియా సముద్రమును యాశక్తి మింగుచున్నదని దేవిభాగవతమునందు న జెప్పియున్నది. ఆ దేవి(శక్తి)యొక్క పుత్పత్తికిని మాయయే కారణము.

ప్రపంచవ్యవహారమున స్త్రీలనియును పురుషులనియును, మాయామయమై యున్నదిగాని, నిజముగ 'సర్వంవిష్ణుమయంజగత్' అను నట్లు జగత్తంత యును భగవత్స్వరూపమైయున్నది. శివుడు పురుషభావముగాన పితయని యును విష్ణుశక్తి (ప్రకృతి)భావముగాన మాతయనియును చెప్పబడును. శ్లో॥ శాంతంయాంతం త్రివారం ప్రణవకసహితం యోత్రభవీశ్చప్రదోషే॥ నామపర్యాయములు, ఓంకార యని స్మరించినవారికి త్రిలోకములును, రామయని యొకపర్యాయము స్మరించినవారికి రెండులోకములును లభిం చునని చెప్పియున్నది. శివానందలహరి యను గ్రంధమునందు, శ్లో॥ బాణత్వంవృషభత్వమర్ధవపుషా, భార్యాత్వమార్యాపతే । ఘోణి త్వంసఖితామృదంగవహతా, చేత్యాదిరూపందధౌ । త్వత్పాదేనయనా ర్పణం చకృతవాన్, త్వద్దేహభాగోహరిః। పూజ్యాత్పూజ్యతరస్స ఏవహి నచే, త్కోవాత్వదన్యోధికః॥యని శ్రీశంకరాచార్యులవారు చెప్పియున్నారు. అనగా విష్ణువు బాణత్వమును, వృషభవాహనత్వమును, సగముశరీరధార ణముచే భార్యాత్వమును, వరాహత్వమును, స్నేహత్వమును, మృదంగవా ద్యధారణత్వమును, మొదలయిన రూపములనుధరించి, శివుని పాదారవిం దములయందున దృష్టినుంచి యాయన అర్ధశరీరమునందున్నందునబ్రహ్మాది దేవతలకందరకన్నను విష్ణువు శ్రేష్ఠముగ పూజించదగిన వాడాయనని చెప్పియున్నారు. ఇందువలన శివుడును విష్ణువును యొకటేయని తాత్పర్యము. త్రిమూర్తులకుపైగా శక్తిని చెప్పియున్నది. ఇట్లు వ్యవహారమున కనేకవిధ ములుగ చెప్పవలసియున్నది. పురాణాదుల నాక్షేపించరాదు. యొక్కొ కదాని యందొక్కొక విధమున చెప్పియుండును. వాటికి సమరసార్ధమును సద్గురుమూర్తివలన దెలిసికొనదగును. విష్ణువు పరమాత్మయనియును చెప్పి యున్నది. ఇది హెచ్చు అది హెచ్చు అని చెప్పరాదు. సర్వసమత్వభావము చక్కగ బోధపడుటకే యొకప్పుడొక దానియందు యిదియే గొప్పగను మరియొకప్పుడు మరియొక దానియందు యదియే గొప్పగను చెప్పియున్నా రు. ఇందుకు దృష్టాంతముగ విష్ణువుయొక్కగొప్పతనమును గూర్చి, పశు, శిశు, వధు, రాక్షసులు, సాక్షియని చెప్పిరి. అనగా, గజేంద్రుడును, ప్రహ్లాదుడును, అహల్యయును, విభీషణుడును సాక్షిగ చెప్పియున్నారు. శివునియొక్కగొప్పతనమునుగూర్చి మార్కండేయులవారు మొదలయినఋ షులను సాక్షిగ చెప్పియున్నారు. వ్యాసమహర్షి పదునెనిమిది పురాణముల

వ్రాసిరి. అందున విష్ణుపురాణమును వ్రాయునప్పుడొకనాడు గంగలో ఋషులందరు స్నానముచేయుచుండగా హరిహరులలో నెవరుగొప్పయని వ్యాసులవారిని తక్కినఋషులందరడుగగా హరి (విష్ణువు) గొప్పయని వ్యాసులవారు హస్తమును పైకెత్తగా అట్లెత్తబడిన హస్తము అట్లే నిలచిపోయినట్లు చెప్పియున్నది. విష్ణువేనాకు గొప్పయని శ్లాఘించిరి. శ్రీమహాభారతమునందు 'శ్లో॥ వాసుదేవంపరిత్యజ్య, మోహితా మమమాయయా। ఆతోఽహంస్వాత్మనోమాయా, జ్ఞాపయన్ పూజయామితం॥' యనియున్నట్లు భగవంతునివదలి యితరమైనవాటిని స్మరియించువారు యెట్టివారనగా, గంగలోనిలచియుండి దప్పి దీర్చుకొనుటకు వేరొకబావిని వెదకుచు చింతించువారివంటివారని తెలియవలయును. భగవద్గీత నాల్గవ అధ్యాయము, ఆరవశ్లోకమునందు, 'అజోఽపిసన్నవ్యయాత్మా, భూతానామీశ్వరోఽపిసన్ । ప్రకృతింస్వామధిష్ఠాయ, సంభవామ్యాత్మమాయయా ॥' యనగా నాకు జననమరణాదులు లేకపోయినను, పిపీలికాదిబ్రహ్మపర్యంతమగు ప్రాణులయొక్క సృష్టిస్థితిలయములకు నేను కర్తనగుటవలన స్వకీయమైన ప్రకృతిని (మాయను) నేనేకల్పించుకొని నామాయచేత పుట్టుచున్నాను అని కృష్ణభగవానులు చెప్పియున్నారు.

వస్తువొకటియేమైయున్నను మాయాసంబంధమువలన వేర్వేరు నామరూపములుగ పరిణమించుచున్నది. ఆమాయ వదలిపోయిన యెడల శ్రీసదాశివబ్రహ్మముగారు చెప్పినటుల 'పరమహంసరూపేణ విహర్తా' యని యిదివరలో ౧౧వ వుపన్యాసములో (౧౧వ సంచిక, ౨వ భాగము ౩వ పుటలో) చెప్పియున్న శ్లోకార్థముప్రకారము భగవంతునికి నామరూపాదులు లేవని తెలియవలయును, 'విభూతిర్భూతిరైశ్వర్యం॥' అను విభూతిమహాత్మ్యమునందు యిట్లుచెప్పియున్నది, విభూతిధారణముచేయడములో మొదట జలమును చేర్చక విభూతినిమాత్రము శరీరమంతయును ధారణముచేసికొనవలయును, అదిపరబ్రహ్మముయొక్క సర్వవ్యాపకత్వమును సూచించుచున్నది, పిదప జలముచేర్చి మూడురేఖలుగా ధారణముచేసికొనవలయును, అది ప్రకృతి (మాయ) సంబంధమువలన త్రిగుణాత్మకమైనదని సూచించుచున్నది, అని తెలియవలయును. ఇట్టిమాయాశక్తిని జయించుట మిక్కిలి కష్టము.